

НАЦИОНАЛНА ТЪРГОВСКО–БАНКОВА ГИМНАЗИЯ

ГР. СОФИЯ, БУЛ. „ВИТОША“ 91

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА**

професия код 482040 „Организатор Интернет приложения“

специалност код 4820401 „Електронна търговия“

ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ

ТЕМА: „Електронни платежни инструменти и платежни системи.
Анализ на такси, начислявани от доставчиците на платежни услуги
на потребител за 2022г.“

Изготвил: Йоана Иванова Андреева

.....
(Подпис)

Ученичка от 12 „И“ клас

Дата на представяне: .....

Гр. София

Ръководител-консултант: Антония Йонкова

.....
(Подпис)

Съдържание

Увод.....	3
1. Електронни платежни инструменти	4
1.1. Условия за издаване на ЕПИ	4
1.2. Издател на ЕПИ.....	4
2. Паричен превод	5
2.1. Видове парични преводи	6
2.2. Участници в паричен превод.....	7
2.3. Документи и условия за извършване на паричен превод.....	7
2.4. Предимства и недостатъци на паричния превод.....	12
3. Електронни пари	12
3.1. История	13
3.2. Видове.....	13
3.3. Електронни пари и форми на тяхното използване	15
3.4. Предимства и недостатъци на електронните пари	15
4. Защита от измама.....	16
4.1. Действие при случай на злоупотреба	17
4.2. Картови оператори	17
5. Платежни системи.....	18
5.1. Правила на платежната система	18
5.2. Сегълмент.....	19
5.3. Видове платежни системи	19
5.4. Предимства на електронните плащания.....	22
5.5. Участници в платежната система.....	22
6. Престъпност в сферата на електронните платежни инструменти	22
7. Анализ на такси начислявани от доставчици на потребители за 2022 г.	24
7.1. УниКредит Булбанк	26
7.2. Банка ДСК (Държавна спестовна каса)	27
7.3. Пощенска банка	29
8. Изграждане на сайт по темата	34
Заклучение.....	36
Азбучен указател	37
Източници.....	38
Приложение.....	38

Увод

Темата на моят дипломен проект е „Електронни платежни инструменти и платежни системи. Анализ на такси, начислявани от доставчиците на платежни услуги на потребител за 2022 г.“. Използването на онлайн системи има способността да извършва денонощни плащания от всяка страна по света. Повечето интернет потребители активно използват виртуални платежни системи. Електронните пари са подходящи за незабавни платежни транзакции в системата от техния портфейл и заместват банкови карти или сметки. Има голям брой онлайн системи, които улесняват плащането на покупки, получаването на парични преводи и други платежни услуги.

Дипломният ми проект има за цел:

1. Да обхвана и опиша информация за електронни платежни инструменти и платежни системи;
2. Да анализирам данни за таксите, начислявани от доставчиците на платежни услуги на потребител;
3. Да представя резултатите от разработения проект.

За да постигна целите си, ще извърша следните задачи:

1. Да изясня същността, видовете и да характеризирам електронни платежни инструменти и платежни системи;
2. Да проуча нормативната уредба по темата;
3. Да проуча и подбера данни за начисляваните такси от доставчиците на платежни услуги на потребителите;
4. Да опиша съставянето на сайт, чрез който да илюстрирам резултатите от проекта.

Като **обект на дипломния ми проект** определям електронните платежни инструменти и платежни системи, а като предмет определям – анализирането на данни за начисляваните такси от доставчиците на тези услуги.

Тезата, която защитавам е, че чрез платежните системи е възможно изпращането на стоки да се синхронизира с плащането, а превежданите средства могат да бъдат незабавно достъпни за получателя, което повишава сигурността и доверието в бизнес отношенията и платежния процес. Развитието на платежната система е непрекъснат

процес. Това се определя както от динамиката на търсенето на едни или други платежни услуги, така и от развитието на възможностите на доставчиците на платежни услуги, на операторите на платежни системи, а в по-общ план - на инфраструктурата. В допълнение самият процес на дефиниране, управление и реализация на развитието на платежните системи се отделя изследователско и регулаторно внимание.

Очаквам като резултат от разработения проект да осъществя определените от мен цели, чрез извършване последователно на формулираните задачи. Отдавам най-голямо значение на представянето на процеса на планиране и на технологията на създаване на сайт с посоченото съдържание.

1. Електронни платежни инструменти

Електронните платежни инструменти позволяват достъп до електронно регистрирани или съхранени пари и дават възможност да се извършват депозити, преводи, теглене на пари в брой, зареждане и отнемане на парична стойност и други операции посредством електронни или други технически способи.

Използването на Електронни платежни инструменти (ЕПИ) се налага поради това, че те повишават качеството на обслужване в банките, решават технически, персонални и организационни проблеми, свързани с платежното посредничество. Електронните платежни инструменти са:

- Платежни инструменти за отдалечен достъп, които позволяват достъп до финансови средства по банкови сметки чрез банкова платежна карта и електронно банково платежно заявление;
- Инструменти за електронни пари (ИЕП), за ползването на които е необходим договор между издателя и оправомощения държател.

1.1. Условия за издаване на ЕПИ

Условията за издаване и плащане с Електронни платежни инструменти са регламентирани с Наредба на Българска народна банка. Всеки издател изготвя в писмена форма на български език и предоставя интересувашите се лица общите си условия за издаване и използване на ЕПИ.

1.2. Издател на ЕПИ

Издател на ЕПИ може да бъде само:

- Българската народна банка;

- Търговски банки и клонове на чуждестранни банки, в чиято банкова лицензия е включено издаването на ЕПИ;
- Други лица, които могат да издават само електронни пари при условия и по ред, определени със закон.

Предимства	Недостатъци
Клиентът винаги разполага с пари, независимо какъв ден от седмицата е, той е предпазен от кражба на налични пари, плащанията се извършват бързо и има възможност да се получи кредит от банката.	Съществува определен риск от фалшифициране на материалния и електронния носител, за блокиране на паричните автомати поради аварии, за проблеми със защитата на ЕПИ при ползване на Интернет.

Таблица 1 Предимства и недостатъци на ЕПИ

На база на направеното проучване от табл. 1, потребителите използват ЕПИ, поради тяхната бързина и удобство(напр. не се налага физически да се присъства на мястото на покупката на определена стока или услуга). За потребителите предимствата биват по-важни от недостатъците, тъй като те са инцидентни и проблема бързо се разрешава.

2. Паричен превод

Паричният превод е платежна услуга, при която средствата се предоставят от платеца, без да са открити сметки на негово име или на името на получателя, с единствена цел прехвърляне на съответната сума на получателя или на друг доставчик на платежни услуги, действащ от името на получателя, и/или когато тези средства се получават от името на получателя и са на негово разположение. Нарездане за превод - всяко нареждане на участник в платежна системата с окончателност на сетълмента, с което предоставя на разположение на получателя парична сума чрез записване по сметките в банка, централна банка или агент по сетълмента, както всяко друго нареждане, водещо до поемане или изпълнение на задължение за плащане според правилата на системата.

Безналичен превод е паричен превод, извършен чрез задължаване на банкова сметка на наредителя и/или заверяване на банкова сметка на получателя. Безналични преводи извършват само банки.

Наличен паричен превод е превод, при който изпълняваща институция получава средства от наредителя с единствена цел предоставяне на съответната сума на получателя или на друга изпълняваща институция, действаща от името на получателя, и/или когато тези средства са предоставени на разположение на получателя.

В електронната търговия наличните парични преводи намират приложение като форма на плащане при доставка на стоката.

2.1. Видове парични преводи

- Местен превод - превод, извършен в Република България в национална валута между изпълняващата институция на наредителя и изпълняващата институция на получателя, ако не представлява презграничен превод. Местен превод между две изпълняващи институции се извършва чрез посредническа институция в платежна система, функционираща по реда на Закона за паричните преводи, електронните платежни инструменти и платежните системи. Посредническа институция при местен превод е БНБ или системен оператор по смисъла на този закон, който посредничи при преводи в Република България.

Условията за извършване на местен превод са:

- Представяне на надлежно съставено преводно нареждане;
- Представяне на други изисквани от нормативен акт или договорени с изпълняващата институция документи;
- Финансово покритие на превежданата сума и разноските, свързани с извършването на превод.

- Презграничен превод - превод на суми в национална или в чуждестранна валута по нареждане на клиент на една изпълняваща институция в полза на клиент на друга изпълняваща институция, при което двете институции се намират в различни държави. Посредническа институция при презграничен превод е търговска банка, клон на чуждестранна банка или друго лице, което участва в извършването му, но не обслужва нито наредителя, нито получателя. За презграничен превод се смята и превод в чуждестранна валута между изпълняващата институция на наредителя и изпълняващата

институция на получателя на територията на страната. Формата и съдържанието на преводното нареждане за презграничен превод се определят с наредба на БНБ.

2.2. Участници в паричен превод

Участниците в паричните преводи са платец (наредител), получател, кредитни институции, платежна система.

- Наредителят е лицето, което нарежда на изпълняващата институция извършването на превода;
- Получателят е лицето, което получава превежданата сума;
- Наредителят и получателят могат да бъдат едно и също лице;
- Клиент е наредител или получател по превода;
- Изпълняващата институция е Българска народна банка, търговска банка, клон на чуждестранна банка или друго лице, което извършва преводи като част от своята търговска дейност. При безналичните преводи изпълняващи институции могат да бъдат само БНБ, търговска банка или клон на чуждестранна банка;
- Изпълняващата институция на наредителя и изпълняващата институция на получателя може да бъде едно и също лице;
- Посредническата институция при местен превод е БНБ или системен оператор, който посредничи при преводи в Република България;
- Посредническата институция при през граничен превод е търговска банка, клон на чуждестранна банка или друго лице, което участва в извършването му, но не обслужва вито наредителя, нито получателя.

2.3. Документи и условия за извършване на паричен превод

По-често използваните начина за парични преводи са:

- Кредитен превод – платежна операция, наредена от платеца чрез неговия доставчик на платежни услуги (напр. банка), с цел предоставяне на средства на разположение на получателя чрез неговия доставчик на платежни услуги.

Платецът и получателят могат да бъдат едно и също лице в случаите когато се прехвърлят средства по различни сметки на лицето.

Кредитен превод се извършва по инициатива на платеца, който съставя документ – платежно нареждане за кредитен превод – фиг.1 (или в случаите на плащане към

държавата – платежно нареждане/вносна бележка за плащане от/към бюджета) и носи и отговорността за настъпилите последици от неправилното попълване на документа.

До _____ банка _____ уникален регистрационен номер _____

Клон _____ дата на представяне _____

Адрес _____ подпис на наредителя _____

Платете на - име на получателя _____

IBAN на получателя _____ BIC на банката на получателя _____

При банка - име на банката на получателя _____

ПЛАТЕЖНО НАРЕЖДАНЕ за кредитен превод Вид валута _____ Сума _____

Основание за превод - информация за получателя _____

Още пояснения _____

Наредител - име _____

IBAN на наредителя _____ BIC на банката на наредителя _____

Платежна система _____ Такси* _____ Дата за изпълнение _____

* Такси: 1 - за сметка на наредителя; 2 - споделени; 3 - за сметка на получателя

Фигура 1 Платежно нареждане за кредитен превод

Кредитният превод се използва при търговски плащания, битови плащания, прехвърляне на парични средства между сметките на едно и също лице.

Предимства	Недостатъци
Плащането се извършва бързо и лесно. Липсват условия, които трябва да бъдат изпълнени, за да се извърши превода. При авансови плащания се премахват рискове, свързани с плащането. Чрез използване на тази форма на плащане се показва доверие към длъжниците.	Риск да не се плати, поради нежелание от страна на платеца или липса на средства по неговата банкова сметка. Неизпълнението на платеца забавят оборота и възвръщаемостта на авансирания капитал. Възможност от рискове, свързани с ползването на платежните системи.

Таблица 2 Предимства и недостатъци на плащанията с кредитен превод

Използването на тази форма на плащане се разширява, поради предимствата, които тя притежава(табл. 2). Плащанията при кредитния превод стават след получаване на стоките и услугите от купувачите. Затова тя се предпочита от тях. При тази форма на плащане технически се опростява и облекчава работата както на доставчиците, така и на купувачите по осъществяване на плащанията. Тази форма на плащане почти изключва отказите от плащане след депозирание на платежните документи в банката и намалява до минимум съдебните процеси, свързани с неизпълнение на договорните задължения от доставчиците, тъй като те не изготвят платежни документи.

Основният недостатък на кредитен превод е, че той гарантира плащането на доставчика. Възможно е доставчикът да получи договорена с купувача стока и да забави или въобще да не извърши плащането. Такава форма на плащане е изгодна за доставчиците в случаите, когато платежното нареждане се представя своевременно от платеца в банката. В противен случай тя не е за предпочитане от доставчиците. Когато преводните нареждания не се представят в срок в банката, се отклоняват средства на продавачите от целевото им предназначение, влошава се финансово и платежното им състояние, възниква просрочена задлъжнялост и се забавя оборота на инвестирания капитал.

- Директен дебит – платежна операция, при която платецът предварително предоставя своето съгласие за плащане при определени условия пред неговата банка.

Платецът съставя документ – Съгласие за директен дебит – фиг. 2. Копие от съгласието се изпраща на получателя. Преводът може да се използва при плащане на сметки за ток, вода телефон и др., както от фирми така и от граждани.

До _____ *банка* _____ *дата на представяне*

Клон _____

Адрес _____ *подпис на платеща*

91810894100812
04.2011 г.
1092K @Bega-33

СЪГЛАСИЕ за директен дебит	
С настоящето се съгласяваме да плащаме по искане	
на _____	<i>име на получателя по директен дебит</i>
при условие на директен дебит до размер на _____	
срещу наша сметка при вас № _____	<i>IBAN</i>
Срок на валидност: _____	
Условия: _____	
Платец - <i>име</i>	

Фигура 2 Съгласие за директен дебит

Плащането се извършва по инициатива на получателя на сумата, който съставя – Платежно нареждане за директен дебит – фиг. 3 и го представя в своята банка. Получателят носи отговорност за настъпилите последици от неправилното му съставяне.

До _____ *банка* _____ *уникален регистрационен номер*

Клон _____ *дата на представяне*

Адрес _____ *подпис на наредителя*

Платец - име на платеща	
IBAN на платеща	BIC на банката на платеща
При банка - име на банката на платеща	
ПЛАТЕЖНО НАРЕЖДАНЕ за директен дебит	Вид валута Сума
Основание за превод - информация за платеща	
Още пояснения	
Получател - име	
IBAN на получателя	BIC на банката на получателя
Платежна система	Дата за изпълнение
Такси *	

Фигура 3 Платежно нареждане за директен дебит

Преди изпълнение за нареждане за директен дебит, банката на платеца проверява:

- Налице ли е предварително съгласие на платеца;
- По сметката на платеца съществуват ли достатъчно средства или разрешен кредит;
- Удовлетворени ли са условията за изпълнение на нареждането за директен дебит;
- Получени ли са документите, изисквани за неговото изпълнение, ако е договорено представянето на такива (напр. нова фактура за телефон).

Табл. 3 показва, че основният недостатък на директния дебит е в това, че тя не гарантира плащането на доставчика. Затова неговото използване е сравнително ограничено, поне за сега, тъй като отделните контрагенти в разплащателните операции не се познават достатъчно добре и главно по отношение на платежоспособността им.

Предимства	Недостатъци
Плащането се извършва сравнително бързо, лесно и евтино по инициатива на получателя. Осигурява се сигурност на плащането и се премахва риска от нежелание платецът да нареди превода.	Съществува риск да не се плати, поради липса на достатъчно средства по сметката на платеца, което се отразява върху обращаемостта на капитала, ликвидността и рентабилността на получателя.

Таблица 3 Предимства и недостатъци на плащанията с директен дебит

При тази форма плащането се извършва по инициатива на доставчика, който изготвя и депозира платежния документ обикновено в обслужващата го банка или направо в банката на платеца. В това е и главното предимство, защото продавачът е най-заинтересованата страна от своевременното извършване на плащането. Чрез директния дебит се ускоряват плащанията и се създават предпоставки да ускоряване оборота на капитала на икономическите агенти.

2.4. Предимства и недостатъци на паричния превод

Въвеждането на парични преводи в държава получател генерира следните предимства:

- Увеличаването на дохода от чуждестранна валута в дадена държава е много важно, тъй като позволява обменният курс да остане на адекватно ценово ниво, особено в слабо развитите страни; Това предполага, че се постига известна стабилност в обменния курс.
- Намаляване на бедността - по същия начин се наблюдава намаляване на бедността, особено защото хората, които получават парични преводи, разполагат с повече пари за медицински и образователни услуги. Инвестициите също се увеличават, особено на строителния пазар, поради което се увеличават възможностите за заетост и условията на живот като цяло се подобряват.

Паричните преводи също могат да имат някои недостатъци като:

- Обезсърчава желанието за работа - преди всичко в домакинствата, които имат значителен доход от парични преводи, това ги мотивира да спрат да работят, насърчавайки съответствието и слаб интерес да допринесат за продуктивната система на страната.
- Увеличава икономическата зависимост - особено в слаборазвитите страни, голям процент от БВП се състои от валутен доход, който поддържа темпа на растеж на страната. Следователно, ако по някаква причина има спад в доходите от парични преводи, страната може да види засегнатото ниво на икономически растеж.
- Такси при парични преводи - с повишаването на банковите такси клиентите на банките все по-често търсят варианти, с които да понижат разходите, които заплащат във връзка с изпълнение на стандартни банкови операции – като преводи.

3. Електронни пари

Електронните пари са парична стойност, съхранявана в електронна, или магнитна форма, представляваща вземане към издателя, която се издава при получаване на средства с цел извършване на платежни транзакции.

Те се издават и съхраняват по силата на договор, с който банката – издател се задължава да снабди държателя срещу предоставяне на средства (в брой или по сметка) с размер, не по-малък от стойността на издадените електронни пари. В договора са

регламентирани правата, задълженията и отговорностите на страните. Електронните пари се издават само срещу пари в брой или наличности по банкови сметки. Те са алтернативна форма на банкнотите, монетите и банковите карти. Причина за тяхното използване е развитието на електронната търговия.

Издатели на електронни пари могат да бъдат лицензирани дружества за електронни пари, Европейската централна банка и централните банки на държавите членки в Европейския съюз, когато не действат в качеството си на органи на паричната политика.

3.1. История

Феноменът на виртуалните пари е проучен от финансовите организации от 1993 година насам. Първоначално предплатените пластмасови карти се считат за електронни платежни инструменти. В резултат на анализа виртуалната парична маса придобива правен статут през 1994 година. Проучване на технологичните схеми за използване на абонати банките са решили, че дистрибуцията на такива платежни системи ще изисква постоянно наблюдение на тяхното развитие и промени. Това е необходимо, за да се запази целостта на продуктите.

От 1993 г. насам активното развитие на виртуалните пари започна не само на базата на смарт карти, но и на мрежи. Три години по-късно централните банки на Европа решиха да наблюдават ЕМП от различни страни по света. След това анализът на развитието на виртуалните пари се превърна в традиционен процес. Първоначално данните от мониторинга са били поверителни, но от 2000 г. насам те са били споделени. Понастоящем виртуалните пари се използват постоянно или периодично от жители на 37 държави.

3.2. Видове

Най-често срещаното разпределение на електронните пари е според устройствата, използвани за съхранението на преноса на информация. По този критерий те могат да се разделят на:

- Карти за съхранение на стойност;
- Софтуерни електронни пари.

Картите се зареждат със стойност в клон на банка, чрез банкомат, телефон или компютър с връзка към банка, а при софтуерните електронни пари се използва компютърен софтуер за осъществяване на разплащания.

- Банкови карти – представляват пластика с чип или магнитна лента, в която е записана информация. Видът, дизайнът и реквизитите на банковата карта, както и характеристиките, физическата и техническата спецификация се определят в Указание 03-25013 на БНБ.

С банкова карта може да се извършват:

- Теглене на пари в брой;
- Плащане на стоки и услуги и получаване на пари в брой;
- Плащане на стоки и услуги, както и превод между сметки чрез виртуални ПОС;

- Превод между сметки;

- Справочни и други платежни и неплатежни операции.

- Дебитни карти – средство за разплащане, издадено от банка на основата на открита разплащателна сметка в нея. С дебитната карта клиентът оперира с лични средства при извършване на плащания.

- Предплатени карти – представляват банкови карти, в които предварително е заредена определена сума. Могат да бъдат виртуални или пластики и да се зареждат многократно. С тях може да се:

- Плащат стоки и услуги в интернет на български и международни сайтове;

- Извършват резервации на хотели, самолетни билети и др.;

- Правят поръчки и плащания по телефона или e-mail;

- Плаща в различна валута.

- Кредитни карти – средство за разплащане, издадено от банката на основата на предоставени от банката на клиента средства с определен кредитен лимит. Предоставените средства клиентът има ангажимент да възстанови като прави периодични вноски (напр. месечни), а за възможността да ги ползва заплаща лихва.

- Смесен тип карти – това са дебитни карти, по които се предоставя от банката кредит овърдрафт.

- Безконтактни дебитни или кредитни карти – това са ново поколение банкови карти. Дават възможност за бързо плащане с едно движение във всеки търговски обект, маркиран с логото на безконтактни плащания – фиг. 4 (напр. Visa PayWave MasterCard PayPass). Картите дават възможност да плащате и по традиционните вече начини – в интернет, както и да теглите пари на банкомат по целия свят.

Фигура 4 Лого на безконтактно плащане

3.3. Електронни пари и форми на тяхното използване

Картите се зареждат със стойност в клон на банка, чрез банкомат, чрез телефона или чрез компютър с връзка към банка. За зареждането на картата потребителите плащат от своя депозитна сметка или дори чрез внасяне на пари в брой в специално устройство. При плащане получателят на сумата трябва да разполага с устройство-четец за смарт карти (например ПОС терминал), което намалява сумата по баланса на картата и увеличава сумата на устройството на получателя. Напоследък се използват и системи за безконтактни разплащания. Получателят получава сумата в края на деня в рамките на клирингово споразумение, подобно на това, което се използва при кредитните карти или трансакциите с банкомати. Получателят се свързва с мрежата, обслужваща неговите смарт карти, след което неговата банкова сметка се кредитира със съответната сума. Някои системи позволяват прехвърлянията на сумите да стават директно от карта на карта.

Пример за успех на електронните пари е системата „Octopus card“, която започва като система на плащане в транспорта и се превърна в широко използвана електронна система за пари в Хонг Конг. „Oyster card“ е безконтактна предплатена карта за пътуване в транспортната система на Лондон. Сингапур има много подобна на „Octopus card“ електронна карта „FeliCa“ за пътуване в общественя транспорт (влакове, автобуси и др.). Това е смарт карта с RFID изобретена от Sony. В Холандия е въведена национална система за електронни пари Chipknip за общи цели, както и OV-Chipkaart за транзитно събиране на таксата. В Белгия през 1995 г. е основана компания за платежни услуги Proton, собственост на 60 белгийски банки.

3.4. Предимства и недостатъци на електронните пари

Използването на онлайн системи има своите предимства и недостатъци. Преди да започнете виртуална кесия, трябва да се запознаете с тях. Сред най-важните предимства са следните:

- Способността да се извършват денонощни плащания от всяка страна в света;
- Незабавни операции;
- Лесно използване на системите;
- Няма нужда да стоят в опашки;
- Висока степен на защита срещу фалшифициране;
- Преносимост на виртуални пари;
- Липса на риск от загуба на облика на банкноти при продължително съхранение на спестяванията;
- Пълната липса на човешки фактор (всички плащания достигат до получателя).

Сред недостатъците на прилагането на ЕПС следва да се отбележи следното:

- Са комисиони за операции;
- Съществува риск от хакване на кесия и кражба на спестявания;
- Загуба на средства в случай на загуба на данни за упълномощаване в системата;
- Липса на контрол върху дейността на ЕПС от страна на държавните служби.

4. Защита от измама

За предотвратяване на измами при използване на Вашата карта, трябва да следвате съветите на международния картов оператор MasterCard за използване на банкови карти сигурно и без рискове:

- Подпишете се върху новата си карта веднага след като я получите;
- Пазете номерата на сметките си по картата и личния идентификационен номер (ПИН) на сигурно място;
- Проверявайте картите периодично, за да се уверите, че нито една не липсва;
- Унищожете и изхвърлете копията на всичко, което би могло да съдържа номерата на Вашите карти;
- Запомнете ПИН кода;
- Никога не давайте на други лица или на доставчика на Интернет услуги паролата, която използвате, за да се свърже с Вашата сметка онлайн.

4.1. Действие при случай на злоупотреба

Ако заподозрете случай на злоупотреба, трябва да извършите следните действия:

- Веднага потърсете банка или финансова институция, която е издала Вашата карта. Възможно е издателят да пожелае да анулира Вашата сегашна карта и да Ви издаде нова. Проверете с издателя, дали Вашият адрес за контакт не е бил сменен.
- Ако картата е все още у Вас, но с нея са извършени измамнически транзакции, потърсете издателя, за да съобщите за злоупотребата и поискайте нова карта.

4.2. Картови оператори

Картовите оператори са технологични компании, които са движеща сила в търговията. Те правят глобалната икономика по-сигурна, по-ефективна, по-широкообхватна и по-прозрачна за всички участници в нея. Потребители, търговци, бизнес партньори и администрацията на пазарите в цял свят черпят ползи от иновативните продукти и решения на фирмите – картови оператори.

В България като картови оператори оперират MasterCard, Visa International и American Express.

- MasterCard (фиг. 5)– предоставят марката, системите, услугите и правилата, които позволяват на милиони потребители, фирми, търговци и правителства да осъществяват електронни плащания помежду си. Извършват непрекъснати инвестиции, за да създадат нови и по-добри начини за извършване и получаване на плащания. Осигуряват надеждна инфраструктура за обработка на данни, която достига до всяка банка и доставчик на платежни услуги, и всеки търговец по света, който работи с тях.

Фигура 5 Лого на MasterCard

- Visa International (фиг. 6) – основната дейност е обработката на плащанията между банките на търговците и банките на кредитните институции, издатели на картите на купувачите, които използват дебитни и кредитни карти за покупки.

Фигура 6 Лого на Visa International

- American Express (фиг. 7) – този картков оператор работи на основата на договорни отношения с финансовите институции, но не издават карти, не определят лихвени проценти и не установяват годишни такси.

Фигура 7 Лого на American Express

5. Платежни системи

Платежна система е система за прехвърляне на средства, която функционира въз основа на формални и стандартизирани процедури и общи правила за обработка, клиринг и/или сетълмент на платежни операции. Централната банка (БНБ) отговаря за организирането, поддържането и развитието на платежните системи в страната, като съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни системи и осъществява надзор върху тях.

5.1. Правила на платежната система

Правилата на всяка платежна система представляват неразделна част от споразумението за съответната система.

Правилата на платежната система задължително съдържат:

- Оператора на платежната система;
- Начина за осигуряване окончателност на нарежданията;
- Участниците в платежната система;
- Условията за участие в платежната система и условията за изключване от нея;
- Правата и задълженията на участниците и на системния оператор;
- Начина на подаване на нареждания, тяхната форма и структура;
- Формата и структурата на информацията относно операциите;
- Начина за защита на информацията срещу неправомерна употреба;
- Принципа на опериране на платежната система;
- Момент на приемане на нареждане от платежната система, както и времеви период, в който платежната система приема нареждания;
- Валутата или валутите, в които платежната система оперира;
- Правилата за извънредни ситуации.

5.2. Сетълмент

Сетълмент се нарича окончателното прехвърляне на средства по разплащателните сметки на участниците в платежния процес, с което се преразпределя ограниченият паричен ресурс и с което плащането между банките, участващи в платежната трансакция, е действително завършено.

Сетълмент е прехвърляне на парични средства по сетълмент-сметки с цел изпълнение на нареждания за превод между участници в платежната система.

Сетълмент-сметка е сметка при агент по сетълмента, използвана за съхранение на парични средства и за разплащане по сделки между участниците в системата.

Брутен сетълмент е сетълмент на плащанията, който се извършва без прихващане и индивидуално за всяко нареждане за плащане.

5.3. Видове платежни системи

Платежните системи, които се използват в банковата система в България са:

- RINGS (Real-time Interbank Gross Settlement System) – платежна система за брутен сетълмент в реално време, чрез която се прехвърлят парични средства между сетълмент-сметките на участниците в нея окончателно, индивидуално за всяка трансакция и в реално време след получаване от системата на нареждането за превод.

Сметката за сетълмент се води при агента по сетълмента БНБ и се използва за съхраняване на парични средства и за разплащане по сделки между участници в системата. Участници в RINGS са Българска народна банка, лицензирани от БНБ банки и клонове на банки, осъществяващи дейност на територията на страната, банки от държави-членки на Европейския съюз.

Съгласно Закона за платежните услуги и платежни системи, през RINGS задължително се извършват всички плащания, по които първоначалният инициатор и крайният получател имат сетълментсметки при БНБ и плащания на клиенти на банки за суми, равни или над 100 000 лева. През RINGS могат да се извършват и плащания на клиенти на банки без ограничение в размера, инициирани към системата по желание на клиента. В системата заявки за сетълмент подават пет спомагателни системи – БИСЕРА, БОРИКА, СЕП, Централен депозитор и Системата за сетълмент на държавни ценни книжа.

- БИСЕРА (банкова интегрирана система за електронни разплащания) – платежна система за обслужване на клиентски преводи в лева, предназначени за изпълнение в определен момент. Системата приема нареждания за превод 24 часа в денонощие, 7 дни в седмицата за суми по-малки от 100 000 лева. БИСЕРА приема за изпълнение нареждания за превод с използване на кредитен превод, директен дебит, кредитен превод по бюджетно платежно нареждане и наличен паричен превод. Сетълментът на приетите от БИСЕРА нареждания за превод се изпълнява в системата за брутен сетълмент в реално време RINGS на БНБ три пъти на ден.

В БИСЕРА участват БНБ и банки, работещи на територията на страната и сключили договор за участие в системата.

- СЕБРА (система за електронни бюджетни разплащания) – система за наблюдение на инициираните плащания от включените в нея бюджетни предприятия и управление на плащанията в рамките на предварително зададени лимити. Включени в СЕБРА бюджетни предприятия са включени в системата на Единната сметка на Министерство на финансите.

- БОРИКА – фиг. 8 (банкова организация за разплащания, инициализирани с карти) – национална система за осигуряване авторизация на плащанията с банкови карти, издадени от местни банки на територията на страната. Осъществява връзка с мрежата на MasterCard, Visa International (VISANET) и American Express.

В България се използват и други мрежи и системи при извършване на международни плащания - SWIFT, SEPA, TARGET 2

Фигура 8 Лого на платежна система БОРИКА

- SWIFT – фиг. 9 (Society for Worldwide Inter-bank Financial Telecommunications) – това е глобална комуникационна междубанкова мрежа за обмен на финансова информация по преводи, документирани акредитиви, инкасо, банкови гаранции, чекове, операции и др.

Фигура 9 Лого на платежна система SWIFT

- SEPA – фиг. 10 (Single Euro Payment Area) – единна зона за плащания в евро, в която потребителите, компаниите и другите икономически агенти ще имат възможност да нареждат и да получават плащания в евро при еднакви общи условия, права и задължения, независимо от местонахождението си на територията на Европа.

Фигура 10 Лого на платежна система SEPA

- TARGET 2 – фиг. 11 (Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer System) – трансевропейска автоматична система за брутни разплащания експресни плащания в реално време.

Фигура 11 Лого на платежна система TARGET 2

5.4. Предимства на електронните плащания

- Спестява време – не е необходимо да губите време в банковите институции, за да осъществите преводи на сума или да посещавате магазини, за да се сдобие с желаните продукти. Поръчването и разплащането онлайн вече е изключително лесно.
- Контрол на разходите – има възможност за преглед на цялата история на плащанията, които са били извършени през интернет;
- Достъпност – потребителите могат да закупуват продукти по всяко време на денонощието;
- Повишаване на продажбите – ако притежавате уеб сайт, с лесен и удобен начин на плащане, клиентите с удоволствие ще избират предлаганото в него.

5.5. Участници в платежната система

Участници в платежната система могат да бъдат:

- Българска народна банка (БНБ);
- Търговски банки и клонове на чуждестранни банки;
- Централни банки на други държави;
- Европейската централна банка.

6. Престъпност в сферата на електронните платежни инструменти

Престъпленията свързани с електронни платежни инструменти са актуален проблем в съвременното общество. Използването на разплащателни банкови карти за различни финансови операции може да бъде компрометирано от недобросъвестни лица, стремящи се към материални облаги, придобити по незаконен и престъпен начин.

Престъпниците използват различни начини и технически средства за реализиране на своите престъпни намерения:

- Най-лесният начин за извършване на престъпление е използването на истинска дебитна или кредитна карта без знанието на законния картодържател. Това става обикновено от членове на семейството, роднини или от лице, което е намерило банковата карта, и върху която картопритежателят е записал ПИН кода, за да не го забрави.

- Използване на различни устройства/приставки, неподобаващи „самоделен джоб“, които се поставят в отвора за прием на карта в банкомата. Този начин, наречен „ливанска примка“ цели да блокира изваждането на платежния инструмент. Докато лицето се суети се явява „случайно преминаващ гражданин“, който предлага своята услуга, но трябва да знае ПИН кода. След няколко несполучливи опита „помагачът“ препоръчва на лицето да отиде до банката и поиска съдействие. През това време той изважда примката, въвежда ПИН кода и изтегля максимално допустимите парични средства. Измамите с „ливанска примка“ стават обикновено в късния петъчен следобед, когато банките вече са затворени и престъпниците могат да теглят суми в събота, неделя и първите часове на понеделник.

- Разновидност на „ливанска примка“ е „алжирско V“, при което се използва елементарен механизъм, представляващ магнитна лента от магнитофонна касета, която допълнително е приспособена да блокира изваждането на картата. След като картата е задържана, действията се развиват както при „ливанска примка“. При разследване на Юридически сборник – 2015 ЦЮН 145 престъпления, извършени с описаните два способа е установено, че престъпниците предварително залепват на банкомата телефонен номер на някои от групата измамници, посочен за „съдействие“, който при позвъняване се представя за служител на банката, успокояващ картодържателя, че сметката веднага ще бъде блокирана, а техническият проблем на банката ще бъде отстранен.

- Разпространен начин за кражба на информация от магнитните ленти на истински банкови карти е чрез монтиране на специално устройство, наречено „скимер“. Това устройство се въвежда в жлеба на АТМ, предназначен за поемане на банковата карта. Устройството се захранва с батерии, което изисква повече време за инсталиране. Затова престъпниците подбират АТМ, които са без видеонаблюдение и физическа

охрана. Съвременните „скимери“ могат да „откраднат“ съхранявана информация от 400 банкови карти.

Не са редки случаите, когато научаването на ПИН кода на банковата карта става чрез:

- Микрофонен запис на комбинация от звуци (съответстваща на отделните цифри от 0 до 9) при набиране на ПИН кода;
  - Надничане или използване на огледало от съседен магазин, офис, паркиран автомобил и др. близки обекти;
  - Заснемане с монтирана наблизо фото- или видеокамера;
  - Поставяне на фалшива двойна клавиатура, която позволява на картопритежателя да тегли пари, но едновременно с това да се записва използвания от него ПИН код.
- Изготвяне на фалшиви електронни платежни инструменти, чрез използване на:
    - Бели пластики с размери на оригинални карти, върху които има само магнитна лента;
    - Неистински пълни копия, които се изготвят чрез полиграфски печат и последващо имитиране на защита (холограми, лого, цветове и др.);
    - Истински банкови карти, които след загубване или кражба се преправят от престъпниците с последващо нанасяне на определена информация. Обикновено това става с „енкодер“ (устройство, записващо информация от специализиран софтуер върху магнитната лента).

7. Анализ на такси начислявани от доставчици на потребители за 2022 г.

Доставчици на платежни услуги по смисъла на Закон за платежните услуги и платежните системи са:

- банки по смисъла на Закона за кредитните институции;
- дружества за електронни пари по смисъла на този закон;
- платежни институции по смисъла на този закон;
- доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка по смисъла на този закон;

- Европейската централна банка и националните централни банки на държавите членки, когато не действат в качеството си на органи на парична политика или на органи, осъществяващи публично правни функции.

Платежна услуга по смисъла на Закона на платежните услуги и платежните системи са:

- услуги, свързани с внасянето на пари в наличност по платежна сметка, както и свързаните с това операции по обслужване на платежна сметка;

- услуги, свързани с теглене на пари в наличност от платежна сметка, както и свързаните с това операции по обслужване на платежна сметка;

- изпълнение на платежни операции, включително прехвърляне на средства по платежна сметка на ползвателя при доставчика на платежни услуги или при друг доставчик на платежни услуги:

- изпълнение на директни дебити, включително еднократни директни дебити;

- изпълнение на платежни операции чрез платежни карти или други подобни инструменти;

- изпълнение на кредитни преводи, включително нареждания за периодични преводи;

- изпълнение на платежни операции, когато средствата са част от отпуснат на ползвателя на платежни услуги кредит:

- изпълнение на директни дебити, включително еднократни директни дебити;

- изпълнение на платежни операции чрез платежни карти или други подобни инструменти;

- изпълнение на кредитни преводи, включително нареждания за периодични преводи;

- издаване на платежни инструменти и/или приемане на плащания с платежни инструменти;

- изпълнение на налични парични преводи;

- услуги по инициране на плащане;

- услуги по предоставяне на информация за сметка

60% от банките на пазара начисляват такса в размер на 2,50 лв. месечно, ако е издадена дебитна карта към сметката. 2 банки не начисляват такса за поддръжка (Интернешънъл Асет Банк и Ти Би Ай Банк). В случаите, когато няма издадена дебитна карта, най-добрите предложения са в границата от 0 до около 3 лв. Анализ на тарифите на банките показва, че почти 80% от тях начисляват такса в размер от 3 до 4,50 лв. месечно, ако към сметката не е издадена дебитна карта.

Проучих данните на едни от най-използваните банки в България, а именно УниКредит Булбанк, Банка ДСК и Пощенска Банка.

7.1. УниКредит Булбанк

УниКредит Булбанк (фиг. 12) е една от водещите банки в България и член на УниКредит. УниКредит Булбанк е най-голямата българска банка с активи над 20 млрд. лева към декември 2018 година

Банката води началото си от основаната през 1964 година държавна Българска външнотърговска банка, а в сегашния си вид е формирана през 2007 година чрез сливането на „Булбанк“, „Ейч Ви Би Банк Биохим“ и „Банка Хеброс“. УниКредит е паневропейска търговска банка с услуги в Италия, Германия, Централна и Източна Европа. Обслужва над 15 милиона клиенти по целия свят.

Фигура 12 Лого на „УниКредит Булбанк“ АД

УниКредит Булбанк извършва разнообразни финансови услуги (табл. 4) на различни видове клиенти – корпоративно и частно банкиране, обслужване на финансови и публични институции, малки предприятия, а също и продукти за индивидуални клиенти: индивидуално банкиране, дебитни и кредитни карти, овърдрафт, потребителски и ипотечни кредити, спестявания и инвестиции и др.

Вид услуга ▼	Лева ▼	Валута ▼
Разплащателна сметка		
Откриване	8.00 лв.	4.00 €
Обслужване на разплащателна сметка без дебитна карта - месечна такса	4.00 лв.	3.00 €
Обслужване на разплащателна сметка с дебитна карта - месечна такса	2.55 лв.	
Закриване	без такса	без такса
Кarti - дебитна карта Visa Debit		
Издаване на карта	без такса	без такса
Преиздаване на карта поради изтичане срока на валидност	без такса	без такса
Преиздаване на карта (изгубване, кражба, забравен ПИН и по желание на клиента)	8.00 лв.	4.00 €
Промяна на параметри по картата	5.00 лв.	2.50 €
Издаване на допълнителна карта	5.00 лв.	2.50 €
- кредитна карта Visa Classic		
Издаване на карта	без такса	без такса
Преиздаване на карта поради изтичане срока на валидност	без такса	без такса
Преиздаване на карта (изгубване, кражба, забравен ПИН и по желание на клиента)	20.00 лв.	10.00 €
Годишна такса за обслужване на основна карта	50.00 лв.	25.00 €
Годишна такса за допълнителна карта	35.00 лв.	18.00 €
Кредит		
Годишна такса за управление на овърдрафт	20.00 лв.	10.00 €
Такса за предоговаряне на сумата на кредита:		
за кредити с текущ дълг до BGN 20 000 включително	350.00 лв.	175.00 €
за кредити с текущ дълг до BGN 50 000 включително	700.00 лв.	350.00 €
за кредити с текущ дълг до BGN 100 000 включително	1 400.00 лв.	700.00 €
за кредити с текущ дълг над BGN 100 000	2 100.00 лв.	1 050.00 €
Онлайн банкиране		
Регистриране и поддръжка	без такса	без такса
Преиздаване на парола	без такса	без такса

Таблица 4 Такси и услуги на физически лица на „УниКредит Булбанк“ АД¹

7.2. Банка ДСК (Държавна спестовна каса)

Банка ДСК (фиг. 13) е собственост на унгарската Банка ОТП – банката-майка на Група ОТП, която е най-големият доставчик на финансови услуги в Унгария и регионален лидер на пазара в Централна и Югоизточна Европа. Банка ОТП присъства в

¹ Данните са актуални към 14.11.2022 г.

България от 2003 г., като финансовите ѝ резултати през годините утвърждават устойчивото ѝ развитие.

Традиционен лидер в банкирането на дребно, Банка ДСК заема водещи позиции и в частното и корпоративно банкиране. Тя е финансовата институция с най-голям брой клиенти, лидер по доверие сред потребителите на финансови услуги и сред най-предпочитаните от студентите в страната работодатели.

През 2007 г. Банка ДСК има пазарен дял от 20,3% при личните депозити и 32,9% от личните кредити. Тя е на второ място по дял на привлечените депозити (12,9%) след УниКредит Булбанк и на първо – по дял на предоставените кредити (15,7%). С печалба за 2007 година от 186,2 милиона лева Банка ДСК е втора в страната след УниКредит Булбанк.

Фигура 13 Лого на Банка ДСК

Банка ДСК предлага пълния пакет от банкови услуги и продукти (табл. 5), включително индивидуално банкиране, корпоративно банкиране, частно банкиране, дебитни и кредитни карти, потребителски кредити, жилищни кредити, ипотечни кредити и др.

Вид услуга	Лева	Валута
Разплащателна сметка		
Откриване на разплащателна сметка	2,00 лв.	1,00 €
Сметки със специални дебитни карти - ДСК Старт, Тийн, Макс, DSK-ISIC, Младежка карта	без такса	без такса
Обслужване на разплащателна сметка с издадена дебитна карта - месечна такса	2,50 лв.	1,30 €
Обслужване на разплащателна сметка без издадена дебитна карта - месечна такса	4,00 лв.	2,10 €
Закриване	без такса	без такса
Карти - международна дебитна карта Debit Mastercard		
Издаване на карта	без такса	без такса
Преиздаване на карта поради изтичане срока на валидност	без такса	без такса
Преиздаване на карта (изгубване, кражба, забравен ПИН и по желание на клиента)	5,00 лв.	2,50 €
Промяна на параметри по карта	2,00 лв.	1,00 €
Издаване на допълнителна карта	3,00 лв.	1,50 €
- кредитна карта		
Издаване на карта	без такса	без такса
Преиздаване на карта поради изтичане срока на валидност	без такса	без такса
Преиздаване на карта (изгубване, кражба, забравен ПИН и по желание на клиента)	20,00 лв.	10,00 €
Годишна такса за обслужване на основна карта	49,80 лв.	26,00 €
Годишна такса за обслужване на допълнителна карта	25,00 лв.	13,00 €
Кредит - овърдрафт, в това число и автоматичен овърдрафт:		
- за кредити с размер до 250 лева (равностойност във валута)	без такса	без такса
- за кредити с размер над 250 лева (равностойност във валута)	1% върху одобрения размер на кредита, мин. 15,00 лв.	1% върху одобрения размер на кредита, мин. 8 €
Онлайн банкиране		
Регистриране и поддръжка	без такса	без такса
Преиздаване на парола	2,00 лв.	

Таблица 5 Такси и услуги на физически лица на Банка ДСК²

7.3. Пощенска банка

Пощенска банка (фиг. 14), с юридическо наименование „Юробанк България“ АД, е търговска банка със седалище в София, България. Тя е четвъртата по активи и трета по размер на депозитен портфейл банка в България. Пощенска банка има дългосрочен кредитен рейтинг ВВВ, потвърден през юни 2022 г. от Българската агенция за кредитен рейтинг (БАКР).

Пощенска банка е член на Юробанк Груп. Юробанк Груп, състояща се от Eurobank S.A. (Eurobank) и нейните дъщерни дружества, е силна банкова група, която оперира в шест държави, притежава общо активи в размер на 83,4 млрд. евро и 11 343 служители. Eurobank Ergasias Services and Holdings S.A. (Eurobank Holdings) е

² Данните са актуални към 31.05.2022 г.

компанията майка на Юробанк Груп. В Гърция Юробанк оперира чрез клонова мрежа за банкирането на дребно, специализирани бизнес центрове, центрове за частно банкиране и динамични дигитални канали.

Държавите, в които Юробанк има присъствие са България, Сърбия, Кипър, Люксембург и Обединеното кралство (Лондон).

Фигура 14 Лого на Пощенска Банка

Пощенска банка има 30-годишно присъствие сред лидерите на банковия пазар в България. Банката е водещ фактор в нововъведенията и формирането на тенденциите в банковия сектор в страната през последните години и е многократно награждавана за своите иновации. Пощенска банка предоставя банкиране на дребно, корпоративно банкиране и инвестиционно банкиране в България. Банката предлага услуги на своите местни и международни клиенти (табл. 6). Тя е един от лидерите на пазара на кредитни и дебитни карти, жилищното и потребителско кредитиране, спестовните продукти, както и по отношение на продуктите за корпоративни клиенти – от малки фирми до големи международни компании с присъствие в страната. Банката е с една от най-добре развитите клонови мрежи и модерни дигитални канали за банкиране.

Вид услуга ▼	Лева ▼	Валута ▼
Разплащателна сметка		
Откриване	5,00 лв.	2,50 €
Обслужване на разплащателна сметка без дебитна карта	4,00 лв.	2,10 €
Обслужване на разплащателна сметка с дебитна карта	2,50 лв.	1,30 €
Закриване	без такса	без такса
Кarti - дебитна карта Maestro		
Издаване на карта	без такса	без такса
Преиздаване на карта поради изтичане срока на валидност	5,00 лв.	2,50 €
Преиздаване на карта (изгубване, кражба, забравен ПИН и по желание на клиента)	5,00 лв.	2,50 €
Промяна на параметри по картата	10,00 лв.	5,00 €
Издаване на допълнителна карта	5,00 лв.	2,50 €
- кредитна карта Visa Classic		
Издаване на карта	без такса	без такса
Преиздаване на карта поради изтичане срока на валидност	без такса	без такса
Преиздаване на карта (изгубване, кражба, забравен ПИН и по желание на клиента)	15,00 лв.	8,00 €
Годишна такса за обслужване на основна карта	45,00 лв.	23,00 €
Годишна такса за допълнителна карта	20,00 лв.	10,00 €
Кредит		
Годишна такса за управление на овърдрафт	24,00 лв.	12,00 €
Такса за предоговаряне на сумата на кредита:		
от 200 до 1 000 лв	15,00 лв.	-
от 1 001 до 4 000 лв	30,00 лв.	-
от 4 001 до 7 000 лв.	50,00 лв.	-
от 7 001 до 10 000 лв.	70,00 лв.	-
от 10 001 до 20 000 лв.	100,00 лв.	-
над 20 000 лв.	175,00 лв.	-
Онлайн банкиране		
Регистриране и поддръжка	без такса	без такса
Преиздаване на парола	без такса	без такса

Таблица 6 Такси и услуги на физически лица на Пощенска Банка³

За целите на анализа съм селектирала информация за основна платежна услуга, а именно за таксите на разплащателна сметка в лева и във валута (откриване, месечна такса за обслужване и закриване).

³ Данните са актуални към 19.12.2022 г.

Разплащателна сметка е платежна сметка, която банката води за съхранение на пари на свой клиент, като титулярят може да тегли и внася, да нарежда плащания и да получава средства по нея по всяко време, без ограничение и без да е необходим срок за предизвестие от титуляря на сметката до банката.

Разплащателната сметка е може би един от най-масово използваните банкови продукти. Причините и целите за използването на една разплащателна сметка са най-различни. Разбира се, този продукт не е безплатен и таксите са сред показателите предизвикващи най-голям интерес.

При откриване на разплащателна сметка банките предоставят възможност да бъде издадена дебитна карта. По този начин търговските банки предлагат по-ниски месечни такси за обслужване на разплащателна сметка. В зависимост от това и месечната такса за поддръжка е в различен размер. Когато към сметката няма издадена дебитна карта, таксата е по-висока.

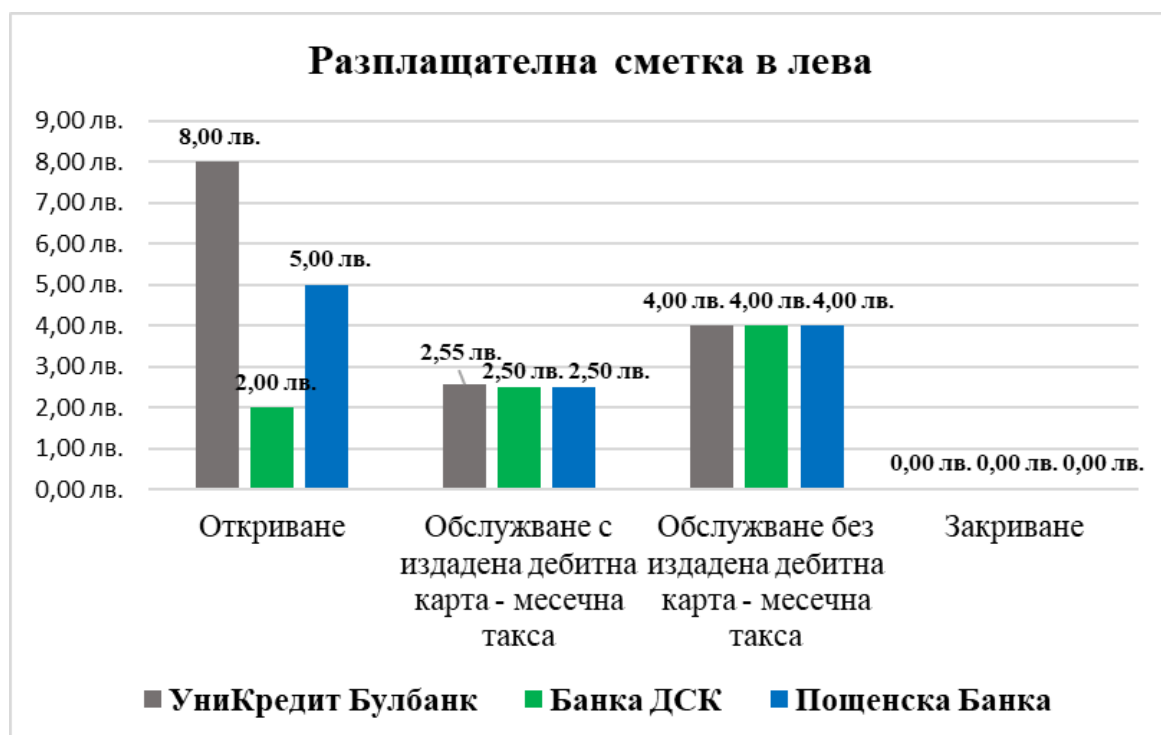

Таблица 7 Статистика на таксите за разплащателна сметка в лева

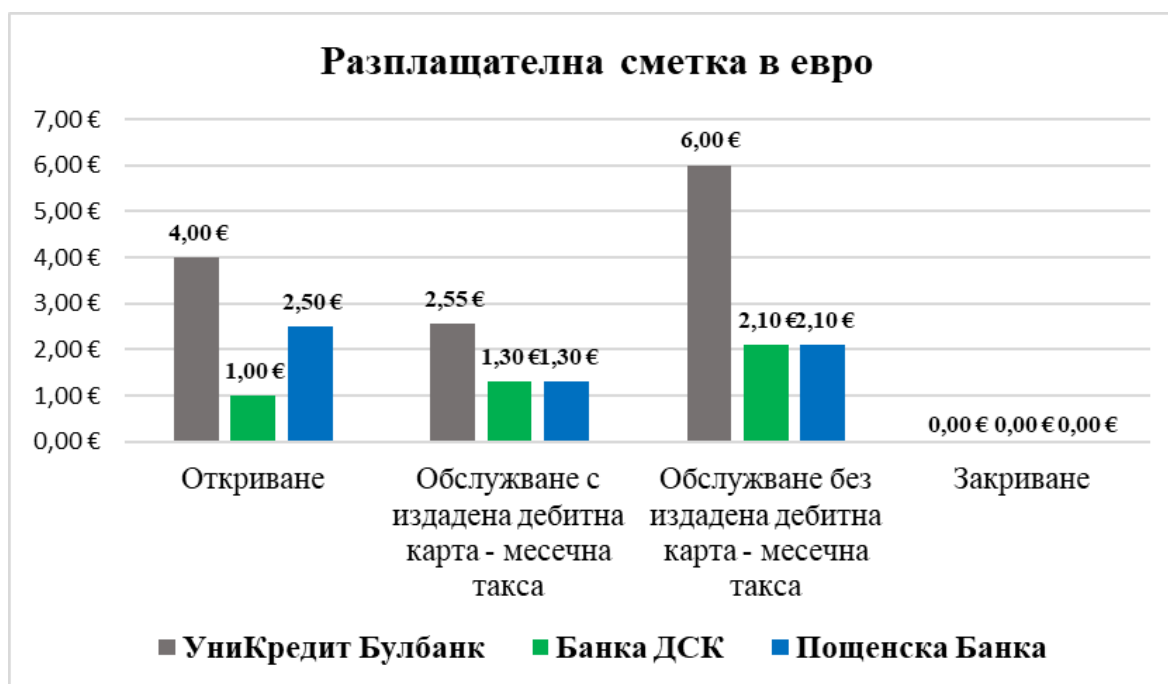

Към описания период таксите за откриване на разплащателна сметка в лева се движат в интервала от 2,00 до 8,00 лв., като най-висока е таксата на УниКредит Булбанк, а най-ниска на Банка ДСК (табл. 7).

Месечните такси за обслужване на сметката с издадена дебитна карта са еднакви за Банка ДСК и Пощенска Банка, като с 0,05 лв. е по-висока таксата на УниКредит Булбанк.

От таблицата наблюдаваме, че месечните такси за обслужване на сметката без издадена дебитна карта са сходни за трите банки, също така не се начислява такса за закриване на разплащателна сметка в лева.

Статистиката сочи, че тарифите на Банка ДСК са най-изгодни за използване, тъй като са значително по-евтини от таксите, предлагани от УниКредит Булбанк, която според направеното проучване е на челно място за най-скъпи услуги.

Таблица 8 Статистика на таксите за разплащателна сметка в евро

Към описания период таксите за откриване на разплащателна сметка във валута се движат в интервала от 1,00 до 4,00 евра, като най-висока е таксата на УниКредит Булбанк, а най-ниска на Банка ДСК (табл. 8).

Месечните такси за обслужване на сметката с издадена дебитна карта са в границата между 1,30 до 2,55 евра. Таксите са еднакви за Банка ДСК и Пощенска Банка, но тарифата на УниКредит Булбанк е с 1,25 евра по-висока от другите две банки.

Най-голям диапазон наблюдаваме при месечните такси за обслужване на сметката без издадена дебитна карта, като варират между 2,10 до 6,00 евра. Банка ДСК и Пощенска Банка са със сходни такси, а именно 2,10 евра, но с 3,90 евра е по-висока таксата на УниКредит Булбанк – нейната стойност е 6,00 евра.

Както при разплащателната сметка в лева така и тук трите банки нямат такси при закриване на сметката.

8. Изграждане на сайт по темата

В практическата част на дипломния ми проект акцентирам върху темата, свързана с анализиране на такси, начислявани от доставчиците на платежни услуги на потребител за 2022 година. Сайтът демонстрира заключенията и изводите от проучванията, които съм изготвила по време на работата ми върху теоретичната част.

Сайтът съдържа следните страници:

- Начало;
- Графики;
- Контакти;
- Автор на сайта.

Начало е информативната част, която съдържа изображения, текст, връзки с други страници, които присъстват в менюто на сайта.

Графики е страницата, която се състои от графичното представяне на данните по отношение на таксите, начислявани от доставчици на платежни услуги на потребителите. Съдържа резултати от проучване, което съм направила, визуализирано с помощта на графики. За целта съм използвала Google Charts.

Контакти е страницата, която съдържа работещ формуляр, който е свързан с база данни. Включен е моя адрес и телефон за връзка.

Автор на сайта включва моето портфолио, информация за мен и препратки към използваните източници.

Моят процес, за изработката на уеб сайт се състои в три основни стъпки

- Информация

Първата стъпка в проектирането на успешен уебсайт е да събере необходимата информация.

Някои неща, които трябва да се имат предвид, са:

- ✓ Предназначение - Каква е целта на сайта? Да се предостави информация, да се популяризира услуга, да се продават продукт или друго?
- ✓ Какви са целите за постигане? Печалба или да се споделя информация.
- ✓ Целева аудитория - Има ли конкретна група хора, към които е насочена информацията? Трябва да се съобразим с неговата възраст, пол, образование, социален статус или интереси – по-късно това ще помогне да се определи най-добрия стил на дизайна за изработката на уебсайта.

- Дизайн

По време на тази част от изработката на уебсайта определям външния вид и посланието. Тук акцент е целевата аудитория. Сайтът е предназначен за финансовите институции. Като част от етапа на проектиране е важно да включва елементи като фирменото лого и определени цветове, подходящи за темата.

- Тестване

Преглеждам и тествам внимателно уеб сайта. Ще изпробвам неща като цялостната функционалност на формулярите и други функции. Добрият уеб дизайнер е този, който е силно запознат с настоящите стандарти за дизайн и разработка. Основните технологии, които съм използвала са HTML и CSS (Cascading Style Sheets). Като част от тестването трябва да проверя валидността на всички кодове. Валидният код означава, че сайтът отговаря на текущите стандарти за уеб програмиране – това е от полза при проверката на функции.

Заклучение

Системите за разплащане в съвременния свят играят изключително важна роля в живота на хората и за съвременния бизнес. Тяхното развитие през последните години е непосредствено свързано с развитието и интегрирането на информационните технологии във все повече устройства. Това позволи да се създаде един нов свят на търговия и комуникация за по-малко от 20 години и налагащ бизнеса, търговията и компютърните науки да вървят ръка за ръка в търсенето и постигането на нови бизнес възможности. Както е видно от изложения материал съществуват неограничени приложения във всяка една сфера на живота и на всяко едно бизнес ниво.

С настъпилите промени в начина на живот на хората – забързаното ежедневие, възможността за минути да поръчаш стоки от другия край на света без дори да напуснеш стаята в която работиш, заплащане на битови сметки и консумативи в рамките на секунди, различните начини за електронно разплащане позволява да бъдат спестени средства и време и да бъдат генерирани приходи по начини за които никой не е предполагал че са възможни. Потребителя и бизнеса получиха достъп до различни начини за комуникация и платежни инструменти. Вече има изградени унифицирани правила и условия за ползване на системи за електронни плащания, които гарантират сигурност и надеждност както за потребителя така и за бизнеса – регистрация на потребителите, достъп до услугите след идентификация с парола, потребителско име и/или цифров сертификат (УЕП), сигурни протоколи за обмен на данни. 94 Ролята на описаните системи е да осигурят електронна среда за приемане и предаване на информация за нареждания за плащания от страна на клиентите, както и да осигурят защитен канал за пренос на информация.

Към днешна дата вече в България са внедрени и се използват и най-съвременните услуги в областта на безконтактните електронни разплащания.

Азбучен указател

Б

Банкови карти	13
Безконтактни дебитни или кредитни карти	14
Безналичен превод	6

Д

Дебитни карти.....	13
Директен дебит	9
Доставчици на платежни услуги.....	24

Е

Електронните пари	12
Електронните платежни инструменти	4

К

Кредитен превод.....	7
Кредитни карти.....	14

М

Местен превод	6
---------------------	---

Н

Наличен паричен превод	6
Нареждане за превод.....	5

П

Паричният превод	5
Платежна система.....	18
Платежна услуга.....	24
Предплатени карти.....	13
Презграничен превод	6

Р

Разплащателна сметка.....	30
---------------------------	----

С

Сетълмент	19
Смесен тип карти.....	14

Източници

<https://www-it.fmi.uni-sofia.bg/courses/BonI/chapter6.html#6.4>

<https://accountingacademy.bg/index.php?q=infopage&id=146&term=>

<https://mdzero.com/payment-systems/>

<https://bg.economy-pedia.com/11031013-consignment#menu-3>

<https://efpages.blogspot.com/2014/07/blog-post.html>

<https://www.unicreditbulbank.bg/bg/individualni-klienti/>

<https://www.postbank.bg/>

<https://dskbank.bg/>

<https://kik-info.com/normativna-baza/zakoni/zpups/>

<https://www.moitepari.bg/spravochnik/cat/advices/analizi/>

<https://tinyurl.com/3szy7xdj>

<https://tinyurl.com/bdhxxexf>

<https://sdw.ecb.europa.eu/home.do>

<https://bg.ekobutik.si/other/elektronni-pari-predimstvata-i-nedostatytsite-na-nachina-na-izpolzvane#i-7>

<https://tinyurl.com/279svmn>

<https://tinyurl.com/3vmc3uu7>

<https://blog.icard.com/bg/kakvo-sa-elektronnite-pari-i-koi-gi-polzva/>

Приложение

- ✓ Има инфо и тук:

<https://pisar.bg>

<https://www.segabg.com>

<https://tinyurl.com/yermk667>

- ✓ **Пиши за Закон за платежните услуги**
- ✓ Избери три търговски банки, представи ги с няколко изречения, от сайтовете им подбери информация за такси по услуги, направи сравнителни таблици и ги коментирай. Мисля си, че можеш да направиш и някаква графика за вид услуга по избор – напр. Такава със стълбчета – всяко да е банка.
- ✓ Липсва точката за Описание на процеса за създаване на сайт по темата. Тя трябва да стане 8 т. Трябва страниците да станат минимум 30 основен текст (без Приложенията) Можеш да си направиш Речник на използваните термини и така ще заемеш поне още страница- две.
  - ✓ Изграждане на сайт по темата
  - ✓ След източници слагам приложение
  - ✓ Преди 7,1, Платежна услуга
  - ✓ В Примерите които съм изработила са към месец
  - ✓ За целите на анализа съм селектирала информация за основните платежни услуги именно за РС
  - ✓ Към описания период таксите за откриване са движат в интервала от 8 до ...